

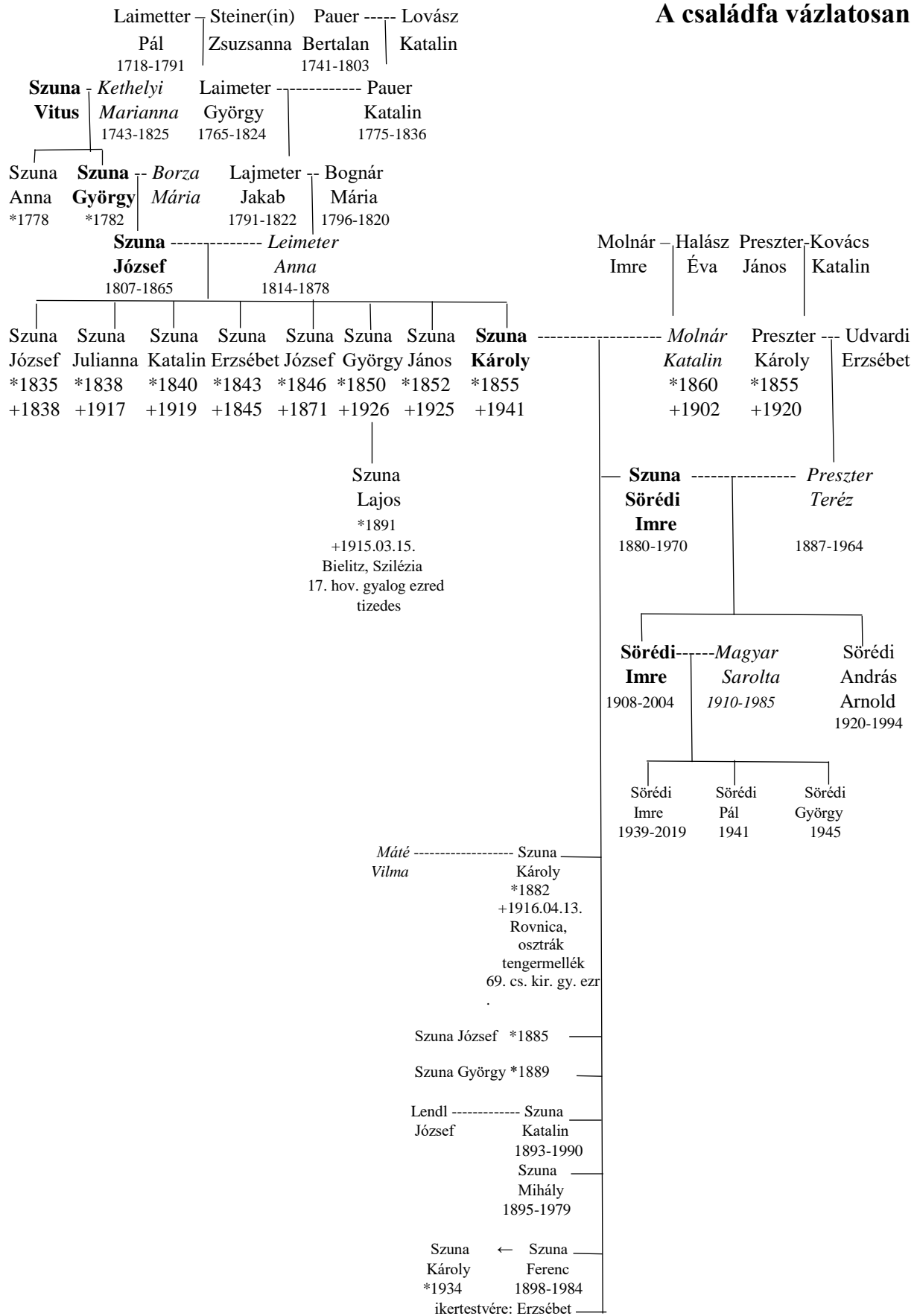
Történetek és emlékek Nagyapámtól, Sörédi Imrétől

Már régóta érik bennem a gondolat, hogy leírjam, azt a sok történetet, amelyet Nagyapámtól, Sörédi Imrétől hallottam. A mottóként használt idézet a Szentírásnak csak a latin változatában szerepel, a Zsoltárok könyve 5,1-ben. Jelentése „azok nevében, akik az örökséget kapják”, de úgy is fordíthatnánk: *azokért, akik az örökséget kapják*. Örömmel adom tovább ezeket a történeteket, mint családunk közös örökségét, mindazoknak, akikkel ebben a közös örökségben osztozhatok. Emlékeimet kiegészítettem anyakönyvi adatokkal és egyéb írásos forrásokkal is.

Apai őseim Söréd községből származnak és eredetileg a *Szuna* nevet viselték. A *Sörédi*-re való névmagyarosítási kérelmet 1939 februárjában hagyta jóvá a belügyminiszter. A névváltoztatást Nagyapám öccse, András kezdeményezte, aki Arnold rendi néven kapucinus szerzetes volt. A névváltoztatás háttere jellemző a korra, amelyben történt. A minden értelemben terjeszkedő náci Németország a magyarországi német nemzetiséget is a saját céljai szolgálatába akarta állítani. A magyar kapucinusok zöme a hazai svábok közül került ki. Közülük a legtöbben ekkor, a náci térnyerés elleni tiltakozásul, magyarosították a nevüket. Így tett például P. Piller Rudolf (1904-1988), aki Nagyapámmal élethossziglani jó barátságban volt, aki ekkor változtatta a nevét Patonyi-ra. Andris bácsi is ezekkel a rendtársaival tartva akart magyarosabb hangzású nevet, noha a *Szuna* nem német, hanem a családi legendárium szerint török eredetű név. Így aztán meggyőzte bátyját, illetve apjukat is, akik ekkor mindhárman a Sörédi nevet vették fel, illetve negyedikként, az éppen megszületett, de még *Szuna* Imreként anyakönyvezett nagybátyám nevét is Sörédire változtatták. Ezért a családban az első, aki már születésekor a Sörédi nevet kapta, édesapám, Sörédi Pál volt. Családunktól függetlenül még egy valaki vette fel ugyanezt a nevet, a szintén Sörédről származó Kaiser László (1914-1983), aki Ignác néven volt kapucinus testvér. Ő azonban később, 1956-ban, Ausztriába való disszidálása után tette ezt, és ott Fr. Sörédi Ignác néven élt csendes és imádságos életet az ausztriai Bregenz majd Ried im Innkreis kapucinus kolostora sekrestyéseként. Sírja is ez utóbbi rendház sírkertjében van.

Korábban azt hittem, hogy a *Szuna* név valami török harcostól származott, és ebben az is megerősített, hogy a mai törökök örömmel fogadnak, ha ezt a nevet megemlítem, hiszen rögtön felismerik a nyelvükön *Sárkány* jelentésű szót. Utóbb azonban rátaláltam *A régi magyar családnevek névgyűjtő szótára* (ELTE kiadványa, 2009) adatára, amely szerint a *Szuna*, régi, kereszténység előtti magyar név. Már Szent István király hadvezére, Csanád vezér nemzetségének tagjai között is szerepel egy *Szuna* nevű férfi. Erdély és a Partium határán, Közép-Szolnok vármegyében (1876-tól Szilágy vármegye, jelenleg a romániai Szatmár megye), Ér-Körös közelében, volt egy *Szuna* nevű falu, amely a XIX. században elnéptelenedett, 1867-ben, mint *Szuna* puszta szerepelt. A falu neve felbukkan egy késő Árpád-kori peres ügyben. Az 1630-as években Szilágy vármegyében egy *Szuna* András nevű szervitor (egy főnemes szolgálatában álló kisnemes) szerepel egy peres ügyben. Így aztán gondolhatjuk, hogyha igaz is, hogy a *Szuna* névnek köze van a török nyelvekhez, akkor ez a név a magyar nyelvnek abból a régi, honfoglalás előtti korszakából származik, amikor őseink a sztyeppei török népek és nyelvek befolyása alatt éltek.

A családfa vázlatosan

A családtagok adatai a csókakői plébánia 1788-tól vezetett anyakönyveiből olvashatók ki, hiszen Söréd Csókakő filiája volt. Az ezt megelőző korszak Sörédre és Csókakőre vonatkozó anyakönyveit Bodajkon vezették, 1734-től. Ha még régebbre akar menni az ember, akkor a móri kapucinusok anyakönyveiben kell keresgélni, amelyet 1699-től vezettek. Az anyakönyvek alapján annyi bizonyos, hogy a Szuna család az 1770-es években már Söréden élt, és ettől kezdve az 1900-as évek elejéig minden családtag ott lakott. 1778 előttről viszont egyetlen anyakönyvi bejegyzést sem találtam ezzel a családnévvel, sem a bodajki, sem a móri anyakönyvekben. Nem tudom, hogy a család honnét került Sörédre. A XVIII. század közepén-második felében találtam Szuna nevű családot az akkor Veszprém vármegyéhez tartozó Mezőkomáromban és Enyingen; a Pozsony vármegyei Galánta és Bazin városokban; a Hont vármegyei Selmecbányán; továbbá Horvátországban, Varasd vármegyében, Martijanec községben; valamint a Hajdúságban és Szatmárban, akik azonban reformátusok voltak.

Az anyakönyvekben megtalálható Szuna ősök közül a legelsőnek még a keresztnévét sem könnyű megfejtani. A hét generációval előttem élt egyenesági apai ősöm neve valószínűleg Szuna Vitus, esetleg magyarosabban Vid lehetett. Felesége Kethelyi Marianna vagy Mária. Két gyermekük (Anna, 1778 és János György, 1782) keresztelési anyakönyvi bejegyzésében szerepelnek, mint sörédi lakosok. A latin szöveg: *Baptisavi Ma: Annam legit filiam Viti Schuna et ejus uxoris Mariannae... oes Cathol ex Schredt. P. Valentinus* vagyis „Megkereszteltem Mária Annát, Szuna Vitus és felesége Marianna törvényes lányát... valamennyien katolikusok Sörédről. Valentinus atya”. Az öccsét pedig mint, *Joannem Georgius legitimam filium Viti Soma (?) et Mariana Kethely... oes Catholici ex Seréd. P. Justinianus Cap* vagyis „Szuna Vitus és Kethelyi Maraianna törvényes fiát... valamennyien katolikusok Sörédről. Justinianus kapucinus atya”. Ebben a korban a nevek írása még tele van következetlenségekkel, így az azonosítás nehéz. Ami bizonyos, az az, hogy a „Viti” egy férfinév, latinul, birtokos esetben. Kérdés, hogy a birtokos eset (genitivus) feloldása után, mi ennek a magyar változata. Nekem, mint már fentebb írtam, a Vitus vagy magyarosabban Vid jutott eszembe, de a biztonság kedvéért megkérdeztem rokonunkat, Borián Elréd pannonhalmi bencés atyát, aki a XVIII. századi latin jeles szakértője. Ő is a Vitus, avagy Vid mellett tette le a voksát. Elréd atya szerint ez az ókeresztény vértanú, a XVIII. században gyakran ábrázolt szent, többek között a vincellérek védőszentje. A XVIII. század eleji móri anyakönyvekben több Vitus keresztnévű férfit is találtam, tehát ezt a nevet környékünkön többen is viselték abban a korban. Szuna Vitusról azonban sajnos sem születési, sem házasságkötési, sem halotti anyakönyvben nem találtam bejegyzést. Így nem tudni, honnét származott, mikor született, mikor halt meg. Özvegye 1825-ben halt meg. Az anyakönyvi bejegyzés szerint: *Maria relicta vidua Viti Szuna, aetas 82, ignob ex Söréd, provisio obus, senio confeta* – „Mária, Szuna Vitus hátrahagyott özvegye, 82 éves, közrendű (vagyis nem-nemes) Sörédről, valamennyi szentséggel ellátva, időskori végelgyengülésben”. Itt legalább a Szuna név már egyértelműen van írva, a korábban elhunyt férj keresztnéve latinos formában, birtokos esetben változatlanul áll. Ha tehát Kethelyi Marianna avagy Mária adatai stimmelnek, akkor hét generációval ezelőtti ősanyám 1743-1825 között élt, hosszú, munkás és hívő életet. Felmerül bennem, vajon Kethelyi az eredeti családi neve, avagy esetleg Vérteskethelyről származott. Összességében tehát, a hét generációval előttem élt, egyenes ági apai őseim, Szuna Vitus avagy Vid és Kethelyi Mária avagy Marianna, valamikor a Mária Terézia trónra lépése körüli időben születtek és ugyanezen királynő uralkodásának vége felé már biztosan Söréden éltek.

Találtam anyakönyvi bejegyzést egy Szuna Pálról, aki 1812-ben, 45 éves korában, a szentségekkel megerősítve halt meg Söréden, vagyis 1767-ben születhetett, de keresztelési anyakönyvi bejegyzését nem találtam, sem a bodajki, sem a móri anyakönyvekben, ezért valószínűleg ő még nem Söréden született, hanem talán a szüleivel, még kisgyermekként került Sörédre. Valószínűsítem, de bizonyítani nem tudom, hogy Szuna Vitus és Kethelyi Mária/Marianna idősebb fia volt. A halotti anyakönyvi szerint *coelebs*, vagyis nőtlen volt. Ez szokatlan abban a korban és abban a környezetben. Talán beteg lehetett?

Ami viszont biztos adat, az az, hogy Szuna Vitus és Kethelyi Mária fia, **Szuna György** 1782-ben született Söréden. A János nevet később úgy látszik már nem használta. Halála évét nem találtam meg. Felesége **Borza Mária**, születési és halálozási évszámát szintén nem találtam. Három gyermekük: Julianna (sz. 1805), József (1807-1865) és Erzsébet, aki alig egy évet élt 1810-ben. Arra, hogy Szuna Györgyről miért nincs halotti anyakönyvi bejegyzés, van egy gyanúm, de lehet, hogy ebben tévedek. Találtam egy halotti anyakönyvi bejegyzést 1812-ből: *Georgius Vitkó vir Maria Borza aetas 32* – „Vitkó György, Borza Mária férje, 32 éves, a szentségekkel megerősítve”. Arra gondolok, ő esetleg azonos lehet Szuna Györggyel, hiszen a keresztnév, az életkor és a feleség neve egyezik. Lehetséges magyarázat, esetleg Vitus nevű apja után *Vitkó*-nak is nevezték, aztán a halotti anyakönyvbe valamiért már csak így került be. Persze az is lehet, hogy Szuna György valahol máshol halt meg, ezért nem szerepel a csókakői plébánia anyakönyvében, özvegye újra férjhez ment Vitkó Györgyhez, de az új férj is hamarosan meghalt. Azonban nem találtam annak nyomát a házassági anyakönyvekben, hogy Borza Mária 1810 és 1812 között újra férjhez ment volna, ezért bár elvileg mindkét változat lehetséges, de valahogy azt érzem, hogy Szuna György azonos lehet Vitkó Györggyel. Ebben az esetben volt még egy közös gyermekük, az apa halála után néhány hónappal, másfél éves korában meghalt Anna, Vitkó György és Borza Mária gyermeke, akit halálakor, mint *Anna filia vidua Maria Borza aetas 1 1/2* vagyis Anna, özvegy Borza Mária lánya, 1,5 éves. Ugyanebben az évben, 1812-ben halt meg *Julianna filia relicta vidua Maria Borza aetas 7 1/8* – Julianna, özvegy Borza Mária lánya 7 1/8 éves, aki a neve, életkora és anyja neve alapján megfelelhet Szuna György és Borza Mária 1805-ben született Szuna Julianna nevű kislányának.

Persze Szuna Vitusról sincs halotti anyakönyvi bejegyzés. Lehet, hogy apa és fia, Szuna Vitus és Szuna György együtt haltak meg valahol máshol és ismertelen helyen nyugszanak, ezért nem került be egyikük sem a csókakői plébánia anyakönyvébe? Ezt már nem tudom megfejtteni.

Szuna György és **Borza Mária** fia, az öt generációval előttem élt szépapám, **Szuna József** (1807-1865). A Nagyapám, Sörédi Imre által továbbadott családi emlékezet szerint, Szuna József, 1848 szeptember-október fordulóján, a pákozdi csatából Bécs felé menekülő Jellasics horvát katonáinak áldozata lett. Micsi volt, amikor a horvát katonák elérték a falut. A nép elmenekült, ő azonban a pappal a templomban maradt. Később szembeszállt a házat kifosztó katonákkal - a padlásra mászó katona alól kihúzta a létrát - akik ezért annyira összeverték, hogy annak nyomai haláláig elkísérték. Szuna József dédunokája, a ma 87 éves Szuna Károly úgy hallotta, hogy puskatussal verték, kulccsonttörése lett, egyik válla hátralevő életében csak lógott, hiszen ezen abban a korban segíteni nem lehetett. A családi emlékezetben úgy is elhangzott, hogy ez is hozzájárult későbbi halálához, a halotti anyakönyv szerint azonban 1865.01.06.-án halt meg, 58 évesen, tüdőgyulladás következtében. Felesége Leimeter Anna (1814-1878).

Szépnyám, Leimeter Anna szülei, nagyszülei és dédszülei adatait is megtaláltam az anyakönyvekben. A nevet sokféle változatban írták, szinte minden generációban kis változtatással. Ez a Dunántúlon ma is létező sváb név, amelyet általában Pór vagy Poór formában magyarosította az, aki ilyen nevet magyarosított, mert ez valamiféle szegényembert jelent. Leimeter Anna dédapja, vagyis nyolc generációval ezelőtt élt ősapám, **Leimeter Pál**, 1791-ben, 72 éves korában halt meg Söréden, tehát 1718/19-ben születhetett. A bejegyzés szerint „hospes”, tehát idegen, telepes volt; talán a török után betelepülő svábok első generációjához tartozott; talán még Németországban született. Első felesége meghalt, mivel a **Steiner Zsuzsannával**, 1762-ben kötött házasságáról kiállított anyakönyvben, mindketten, mint özvegyek szerepelnek. Talán az ő életükben, még a falusi plébániák XVIII. századi újjászervezése előtt történhetett az az eset, amelyet Nagyapám gyermekkorában hallott a sörédi öregektől, miszerint a környéket misszionáló kapucinus atyák kocsiját farkasok támadták meg és bizony egyéb nem maradt belőlük, mint, amit a csizmaszár befedett.

Fiuk, vagyis hét generációval előttem élt őszám, **Leimeter György** (1765-1824), felesége **Pauer Katalin** (1775-1836). Az ő fiuk pedig **Leimeter Jakab** (1791-1822), felesége **Bognár Mária** (1796-1820), ők Leimeter Anna szülei. Bognár Mária, 1820-ban, 24 évesen halt meg. A több kisgyermekkel magára maradt, mindössze 29 éves Leimeter Jakab néhány hónapon belül újránősült - második felesége Hitner Mária - de két évre rá, mindössze 31 évesen maga is meghalt, diszenteriában, halála előtt a szentségekben részesülve. Leimeter Anna tehát nyolcévesen egészen elárvult.

Szépapám, **Szuna József** és szépnyám, **Leimeter Anna** 1832-ben kötöttek házasságot. Kilenc gyermekük nevét találtam meg az anyakönyvben. János, József és Erzsébet még kisgyermekként meghaltak. Később még egy fiú kapta apja után a József nevet, aki 25 éves korában, 1871-ben, a Budai Irgalmasrendi kórházban halt meg. Az anyakönyvi bejegyzés szerint elmebetegségben szenvedett. Azt, hogy ez valódi elmebetegség vagy inkább értelmi fogyatékos volt-e, ma már nem lehet tudni. A felnőtt kort öt testvér érte meg: Szuna Julianna, Leszky Mihályné (1838-1917) és Szuna Katalin, Dénes Istvánné (1840-1919), valamint Szuna György (1850-1926, felesége Németh Anna), Szuna János (1852-1925, felesége Suralik Erzsébet) és a nyolcadik gyerekként született ükapám, Szuna Károly (felesége Molnár Katalin).

Apai ágon ükszüleim: **Szuna Károly** (1855-1941) és **Molnár Katalin** (1860-1902), valamint Preszter Károly (1855-1920) és Udvardi Erzsébet.

A *Székesfehérvári Naptár 1897* szerint, ükapám, Szuna Károly volt Söréd község pénztárnoka, és ezt minden további naptárkiadásban megtaláltam, egészen 1913-ig. Ebben a minőségében ő szedte be az adót, és a begyűjtött pénzt gyalog vitte be Móra, a megfelelő hivatalba. 1900-ban a sörédi elöljáróság a bírón és a jegyzőn kívül a három Szuna fivérből állt; törvénybíró Szuna György, pénztárnok Szuna Károly, közgyám Szuna János. Ükapámmal, Szuna Károllyal kapcsolatos az a visszaemlékezés, amelyet egy néprajzi tárgyú könyvben találtam. Az adatközlő, tulajdon lánya, Szuna Katalin, férjes nevén Lendl Józsefné: „A sörédi Lendl Józsefné (sz. 1893) mesélte, hogy kisleánykorában, mikor testvéreivel a virágvasárnapi barkát hazavitte, édesapjuk mindegyikőjükkel egy-egy szemet megetetett, mondván, így nem fog fájni a gyomruk.” (Gelencsér József – Lukács László: Szép napunk támadt. A népszokások Fejér megyében. – Fejér megye néprajza 3. – Szent István Király Múzeum közleményei: A sorozat (1991) 321. old).

Ugyanő, Lendl Józsefné Szuna Katalin ugyanezen könyv 324. oldalán: „A kertünk végibe vót a tó, a kertünk szélibe foly ott a víz. Nagypénteken reggel monta az édesapám: - Gyertek gyerekek megmosakszunk, hogy ne legyünk lusták. Nem aszt monta, hogy menjetek le, hanem gyertek! Vittük a törükdözöt. Asztán a széliben megmosakodtunk, hogy ne legyünk lusták. Hála a jó Istennek, nyócan vótunk testvérek, de minálunk lusta nem vót egy se. Asztán akkor édesapám a kisebbeket fölengette: Menjetek be, aludjatok még vagy feküdjetek le, bújjatok e, mer még korán van! Minekünk meg le köllött térdenyi, kinn az ég alatt és imádkoznyi Krisztus urunk kínszenvedéseiert öt Miatyánkot, öt Üdvözetet, meg egy Hiszekegyet. Akkor meg a vízbe megholtakért ugyanezt. Eszt térdénava nekünk e köllött az ég alatt imádkoznyi. Aszonta édesapám, eszt a jó Isten meghallgatja. Mások is lementek mosakonnyi, de az imáccság nagyon ritkán vót. Én még a mai napig (1987) se felejttem e, és mai napig is megteszem. Most ide az udvarra megyek ki imádkoznyi. Mos má nem tudok letérdenyi, áva mondom. Meg még az uramat is rásegíttem, montam neki, hogy mit mondott édesapám, mit köll imádkoznyi.”

Nagyapám szerint, a Molnár család Tésről származott és az ősök juhászok voltak, akik a családi hagyomány szerint a bakonyi betyárok ellen védték a nyájukat. Nagyapám úgy tartotta, hogy innét lehet távoli rokonunk a szintén tési eredetű családból származó Molnár Károly atya, korábbi bodajki plébános. Ükanyám, Molnár Katalin azonban Jásdon született, 1860-ban. Molnár Katalin sírja a sörédi temető régebbi részében van, ahol már csak kevés eredeti sírkő áll. 1902-es halálakor, legidősebb fia, a dédapám, sorkatonai szolgálatát töltötte Székesfehérváron. A halálhíre szabadságot kért és kapott, de más közlekedési eszköz híján futva tette meg az utat a székesfehérvári laktanyától Sörédig.

Ükszüleim, vagyis Nagyapám nagyszülei anyai ágról: **Preszter Károly** (1855-1920) és **Udvardi Erzsébet**. Preszter Károly részt vett 1878-ban a boszniai okkupációban. Az Udvardi ősökről nincs semmilyen biztos adatom. 1865-ben egy Udvardi János volt a bíró Söréden, de nem tudom, hogy van-e köze a családhoz. Ezek a családok Söréden annyira szerteágazók voltak, hogy az anyakönyvekből nehéz eligazodni, hiszen néhány éven belül három Udvardi Erzsébetet is anyakönyveztek különböző családoknál. Közülük az egyik ükanyám, de hogy melyik, azt nem tudtam megállapítani. Nagyapám említette a leromlott sváb szavakkal kevert nyelvet, amelyet a nagyszülők használtak, például „mujder” = anya. Ennek a nemzedéknek az életében történhetett, amelyet Nagyapám mesélt, hogy valamelyik környékbeli gróf automobilt vett és azzal hajtott végig az országúton, amely akkoriban áthaladt Söréden. Rettenetes látvány volt a számukra; egy hintó, amelyet sem ló, sem másmilyen állat nem húzott, mégis nagyon gyorsan haladt. A falusiak valami ördögös, sötét dolognak tartották.

Nagyapám szülei, **Szuna Imre** (Söréd, 1880.07.10. – Mór, 1970.05.03.) és **Preszter Teréz** (Söréd, 1887.09.19.- Csókakő, 1964.02.16.)

Szuna Imre dédapám sok testvér közül a legidősebb volt. Károly nevű öccse meghalt az I. világháborúban (1916.04.13. Rovnica, osztrák tenger mellék - a 69. cs. kir. gyalogezred katonája volt), ahol valamennyi fivér egyszerre teljesített katonai szolgálatot. Unokatestvérük, Szuna Lajos szintén hősi halált halt (1915.03.15. Bielitz, Szilézia – a 17. honvéd gyalogezred tizedese volt). Dédapám további testvérei József, György, Teréz, Katalin (Lendl Józsefné) Mihály, Ferenc és Erzsébet. Szuna Ferenc fia, Szuna Károly Siófokon volt állomásfőnök, nyugdíjazása után Vonyarcvashegyre költözött. Jelenleg, 87 évesen is két falu kántora. Hálás vagyok neki, hogy e szöveg megírása közben több kérdésemre is válaszolt, adataimat pontosította.

A Szuna család szegény volt, sok gyermekkel, minimális földterülettel, így a testvérek aratóbrigádokat alkotva aratási időben részes aratóként mentek dolgozni alföldi nagybirtokokra. A kitörési pont dédapám és Károly öccse számára az volt, hogy a kötelező sorkatonai szolgálat után fogházóri állást vállaltak Budapesten. Több esetben kísért Budapesten elítélteket, menetrendszerű vonattal utazva, vidéki börtönökbe, akár Erdélybe, vagy a Felvidékre.

Dédanyám Preszter Teréz testvérei Erzsébet és Rozália. Ez utóbbi férje Véninger Imre, aki később Várnagyra magyarosította a nevét. Innét a rokonság a Várnagy családdal.

Dédszüleim Bodajkon kötöttek házasságot, 1905.11.06-án. A házassági anyakönyvi kivonat szerint dédapám, Szuna Imre, foglalkozása börtönőr, lakcíme Budapest, VI, Fóthi út 17. A *Budapesti Czim- és Lakásjegyzék, 1907-1908*-ban is ezen a címen szerepel, itt foglalkozása fogházőr. A feleség, Preszter Teréz lakhelye: Söréd.

Dédapám azonban hamarosan Móron szerzett állást (a következő évi Budapesti Címjegyzékben már nem szerepel), ekkor a Móri Járásbíróság alá tartozó fogház egyszemélyes őre lett. Kezdetben a család is a fogházban lakott, a móri kapucinus templom mellett. Kocsmái verekedők, kísértékű tolvajlások vétkesei töltötték itt rövid büntetésüket. Tragédia is történt, nagyapám kisgyerekként látott öngyilkossági kísérletet, amikor egy elítélt elkeseredésében a pöcegödörbe ugrott. Dédapám később saját házat épített Mór szélén, amely még most is áll, a Dózsa György út 51. szám alatt. Mélyen hívő ember volt, Nagyapám kisgyerekként még az ágyból figyelte, amint kora reggel munkába induló apja állva, hosszasan imádkozik.

Apai nagyapám, **Sörédi Imre** - eredeti nevén Szuna Imre - 1908 január 23-án született Söréden, feltehetően anyai nagyszülei házában. Nagyapám sok testvér közül a második volt. Károly nevű bátyját, Júlia és Teréz húgait, István és József nevű öccseit említette, akik mind kisgyerekként haltak meg. „Minden évben temettünk.” – mondta egyszer. Testvérei sírjai a móri temetőkapornának a kapucinus sírkerttel átellenes oldalán voltak, de már nincsenek meg. Nagyapámon kívül, csak az utolsóként született András (1920.11.05.-1994.05.19.) öccse élte meg a felnőttkort.

Mielőtt Nagyapám történetébe belevágnék, szeretnék röviden megemlékezni öccséről, Andris bácsiról, aki még természetesen Szuna András néven született, és aki, amint a bevezetőben már említettem, családi nevünk Sörédi-re való változtatásának a kezdeményezője volt. Ő volt a számos meghalt testvér után a legkisebb, aki végül életben maradt. Móri alsóbb iskolái után, a tatai piarista gimnáziumba került. Itt egészen fiatalon, 15 évesen belépett a kapucinus rendbe. Persze ez még nem jelentett végleges elkötelezettséget; a kapucinusok költségén, náluk lakva, az ő ruhájukhoz hasonló, de még csuklya nélküli viseletben végezte a gimnázium felsőbb osztályait. Akkoriban több szegény fiú élt ezzel a lehetőséggel. Ők tizenketten voltak ilyen „gimnazista kispapok”, akik közül érettségi után végül csak két szerzetes lett. Hivatalosan az érettségi után, 1939-ben, Máriabesnyőn lépett be a kapucinus rendbe, ahol az Arnold nevet kapta. 1943-ban tett szerzetesi örök fogadalmat. Teológiai tanulmányait a rend budapesti hittudományi főiskoláján végezte. Noha tanulmányaival még nem volt egészen készen, a szükséghelyzetre való tekintettel, mielőtt Budapest körül bezárult volna a szovjet ostromgyűrű, 1944. december 17-én szentelték pappá. Nem lehetett tudni, hogy a szovjet győzelem után mi lesz, vajon lehet-e még papot szentelni? A háború után rövid ideig volt börtönlelkész, ahol a hatalmas kapucni alkalmas volt akár a foglyok leveleinek továbbítására is. Egy ideig vezette a kapucinusok nyomdáját is. 1950-ben a kommunisták a kapucinus rendet is feloszlatták. Sokan

nem működhetek tovább papként, neki azonban nem ez a sors jutott. Egyházmegyés papként előbb az Alföldön; Szentesen, illetve Nagymágocson szolgált. Egy, a bátyjának írt levélből kiderül, micsoda szegénységben és nélkülözve tartott ki az őrhelyén. Később hazakerült a székesfehérvári egyházmegyébe, ahol előbb Csabdíban, majd 1964-1989 között Velencén volt plébános. Andris bácsinak Velencén mindig volt egy jó kutyája. Jól emlékszem a kis Fiat 850-esre, amelyen az első utasülés helyén csak egy szőnyeg volt, Pici, az okos magyar vizsla helye... Visszafogott, kevészavú, erős fizikumú embernek ismertem. Jól orgonált, szépen énekelt. Németül folyékonyan beszélt. Állandóan tartotta a kapcsolatot a rendtársakkal, az itthoniakkal, de a külföldre távozottakkal is. Először vele jutottam el külföldre, 1983-ban Bécsben voltunk az ottani kapucinusoknál és Mariazellben a kegyhelyen, illetve Mindszenty bíboros sírjánál. Emlékszem, hazafelé éjjel 2 óra tájban elaludt vezetés közben. Nagypapa mellette aludt az első ülésen. Imi bátyámmal a hátsó ülésről hatalmas kiabálással ébresztettük fel, mielőtt az árokba értünk volna. Szerencsére már alig nyomta a gázt és jó irányba rántotta el a kormányt... Évekkel később, első szívinfarktusból lábadozva Würzburgba ment, hogy a kapucinusok ottani kolostorában felerősödhessen. Hatalmas dugó volt Budapesten, amikor a reptérre vittük, lekéste a gép indulását. Amikor a váróterembe értünk, akkor mondták be, hogy a már felszállt gépnek műszaki hiba miatt vissza kell térnie. Így az azt helyettesítő másik gépre mégiscsak felengedték... Amikor onnét hazajött, a szüleimmel mentünk ki érte autóval. Nagy élmény volt vele Würtzburg és Passau, ahol a kapucinusok mindenütt nagy szeretettel fogadtak bennünket. Másik, meghatározó emlékem vele kapcsolatban, hogy 18 éves kori krízisem zaklatott idegállapotában jó pár napra hozzá futottam, kismotorommal Velencére. Nagyon sokat segített megértő, higgadt figyelmével... A rendszerváltás után újrainduló kapucinus rendbe azonnal visszament. Határozottságának jó példáját adta az 1990-es taxisblokáid idején. Pont akkora volt kitűzve a bérmlás Bakonysárkányban. Egy rendtársával, a blokádon át mégiscsak elhozták az idős és beteg Szakos Gyula püspököt a 40 km-re levő Székesfehérvárról, aztán haza is vitték. Minden akadékoskodót sikerrel félreállított az útjukon. Ekkoriban Móron szolgált, ahol komoly része volt a katolikus iskola létrehozásában. 1991-ben tartományfőnökké választották, így a rend budai kolostorába költözött. Szakorvosi képzésem alatt hetente kellett Budapestre járnom, és ezeknek a továbbképzési napoknak a végén többször meglátogattam a rendházban. Jó volt vele beszélgetni. Rendkívül tisztán látó, bölcs ember volt. A rendházban halt meg hirtelen szívhalál következtében, 1994 május 19-én. A móri kapucinus sírkertben temették el, amely a temetőkápolna mellett található.

Visszatérve Nagypapámra, Sörédi Imrére, és az ő első világháború előtti kisgyermekkorára, eszembe jut, hogy gyermekkori sörédi emlékei között említette, amint az árokparton ülve számolták, hogy egy kocsmai verekedés alkalmából az apja hány ember hajít ki a kocsmából. Az előzményt a Székesfehérvári Hírlap 1911. októberében így írta meg: „Leszúrt fogházőr. Szuna Károly helybeli fogházőr f. hó 2-án hazament szülőfalujába, Sörédre, ahol ez alkalommal tartották meg a szokásos búcsút. Vígan folyt a mulatás, amely ezúttal sem végződhetett verekedés nélkül. Az új bortól nekitüzesedett legények valami fölött összevesztek s hangos vitát hamarosan általános dulakodás váltotta fel. Szuna Károly a verekedők közé ment kibékíteni akarta őket, mire az ellenfelek közösen rátámadtak. Közben valaki orozva bicskájával oldalba szúrta a fogházőrt, úgyhogy az eszméletlenül esett össze. Sérülése életveszélyes. Az esetet táviratilag bejelentették a helybeli kir. ügyészségnél.” Ekkor hívták segítségére testvérét, a dédapámat, aki a fenti módon rendet rakott, sőt utóbb hozzátette, hogy valamelyiknek - remélhetőleg a tettesnek - a bicska nyelvél „luggalta a fejét”. Dédapámmal kapcsolatban egy

másik kocsmai rendrakásról is hallottam. Ez jóval korábban, még legénykorában történt Csókakőn, a templom melletti Grünfeld-kocsmában, ahol a búcsú alkalmával táncmulatság volt, de bizonyos ittas gonoszkodók ismételten betoltak egy szekeret a táncolók közé, hogy ne lehessen táncolni. Ezt dédapám nem hagyta szó nélkül, ezért többen rátámadtak. A fakerítésből kitört lécdarabbal azonban sikeresen megvédte magát a túlerővel szemben.

Nagyapám másik gyermekkori emléke volt a sörédi tavon való csúszkálás, fakutyázás. Egy régebbi hivatalos jelentés, amelyben az előljáróság leírta a falu határait ez a tó így szerepel: „Nádató nyugatról a bodaiki határ szélén fekszik. A község tőszomszédságában, régebbi időben míg víz volt benne, ízletes hallal bővelkedett, de most már a víz is végképp kiapadt belőle, hanem nádat még most is terem. Kelt Söréden, 1865. február 4-én. Udvardi János bíró”. Nagyapám elmesélte egyik fivére halálát, aki egy ilyen játék után hazament és csak annyit mondott „Én ezt most már bejeztem.” - akkor tört ki rajta a torokgyík, amely hamarosan elvitte.

Nagyapám az elemi iskola négy osztályát Mórton végezte. 1914-ben kezdte iskoláit, amikor kitört az I. világháború és apját behívták katonának, aki a 17. népfelkelő honvéd gyalogezredben szakaszvezetőként vett részt előbb a szerbiai hadjáratban, majd az olasz frontra került. Sebesülései miatti gyógykezeléseit leszámítva, végig elsővonalbeli frontharcos altisztként szolgált, többek között Doberdónál és az isonzói csatákban. Számos háborús élményét mesélte el, amelyek a családban továbbadódva megmaradtak. Ilyen volt a rohamok emléke, amikor neki, mint altisztnek, mindig elsőként kellett kiugrani a lövészárokból, indítva az embereit és amikor az ellenséges tűzben egy fabatkát sem adott volna a maga életéért; ilyen a döbbenet, amellyel le kellett lőni a feléje rohamozó olasz katonát, hiszen ebben a helyzetben csak az él túl, aki előbb lő; ilyen az olasz tüzérség pergőtüzének emléke, ahol a lövedékek hatását csak fokozta a becsapódásuk után a Dolomitok mészkőszikláiból szétfröccsenő kőszilánkok sokasága; vagy ilyen a lövészárkukba találó robbanó lövedék, amely után a közvetlen mellette fekvő – és előtte halálfélelemtől rettegő - bajtársból semmi sem maradt, ő azonban egy felkarsebbel megúszta; vagy ilyen, sebesülten próbálni hátrakúszni, de aztán észbekapni, hogy a fegyver ott maradt és gyorsan visszakúszni érte, mert azt nem szabad elhagyni. Kitüntetései, amelyeket magam is láttam: kis ezüst vitézségi érem Ferenc József képével és a Károly csapatkereszt IV. Károly jelével. A Fejér vármegye monográfiája, 1937 szerint volt egy harmadik kitüntetése is: a bronz vitézségi érem. Súlyos betegen, legyengülten jött haza. Az ekkor kb 10 éves Nagyapám nem ismerte meg azt a „szakállas öregembert” (38 éves volt ekkor), aki egyszer csak megjelent nálunk. Rászóltak: „Hát nem is köszönsz apádnak?” Egy orvos azt mondta apjának, hogy csak kecsketejet igyon, az talán segít. Így is lett, és ezen a „gyógyszeren” lassacskán felépült, a család pedig egy újabb fiúval, Andrással gyarapodott, aki 1920.11.05.-én, apja névnapján született. Ezt követően 1928-as nyugdíjazásáig a Móri Járásbíróság altisztjeként dolgozott. 1945-ben költözött Csókakőre, előbb fiához a jegyzőlakásba, majd megvette a Petőfi u. 30. alatti házat Király Ferdinándtól, aki innét az valahová az Alföldre költözött. Itt élt 1970.05.03.-án bekövetkezett haláláig. Csaknem 90 évesen csinált nekem, egy az övéhez hasonló kampós botot, hogy könnyebben megtanuljak járni. Sajnálom, hogy nincs már meg.

Visszatérve Nagyapámra, és 1918 őszére; számára a móri polgári iskola következett. Ez a mai Radnóti iskola épületében működött. Ebbe az iskolába még távolabbi településekről is jártak diákok, aki vonattal tudtak Móra jönni. Ilyen volt anyai nagyapám, Tóth Ferenc is, a Székesfehérvárról járt ki Móra, mert Fehérváron akkor még nem nyílt meg a polgári fiúiskola. Itt kezdődött élethossziglani barátságuk, amely évtizedekkel később rokoni kapcsolattá alakult.

Nagyapám a polgári iskola négy éve után, 1922-1926 között Budapesten tanulhatott tovább, az Izabella utcai Felsőkereskedelmi iskolában. Ez az iskola érettségit adott, de a korabeli gimnáziumokkal ellentétben nem tanultak klasszikus nyelveket (latin, görög), hanem csak modern nyelveket (német, francia) valamint a kereskedelmi életben hasznos dolgokat (pl. gép- és gyorsírás). Az iskola tanulóinak legalább a fele zsidó vallású volt, ezért sokkal több iskolai szünetet tartottak, hiszen mind a zsidó, mind a keresztény ünnepek idején tanítási szünet volt. A hittanórák felekezetenként voltak, ezeken a zsidók számára a kalap kötelező volt. Megesett, hogy ilyenkor kölcsönadták a kalapjukat annak, akinek éppen nem volt, de amely nélkül nem mehetett volna be a maga hittanórájára. Évtizedekkel az érettségi után is összetartottak, nagyapám idős korában is mindig részt vett az évenkénti osztálytalálkozókon, mindaddig, amíg már nem kellett mennie, mert ő maradt a legutolsó túlélő közülük. A budapesti tanulmányokat az tette lehetővé, hogy egy nagynénje a férjével Pesten élt és ezekben az években náluk lakhatott az Aréna úton. Messze volt az iskola, a közlekedéshez kapott némi pénzt villamosra, de mégis gyakran ment gyalog, mert a pénzen szívesen vett csokoládét vagy aszalt szilvát. Olyan iskolatársakra emlékezett vissza, mint Radnóti (akkor még Glatter) Miklós, Vásárhelyi Győző (később Victor Vasarely) és a színész Kazal László. Amint mondta, Vasarely, a későbbi neves absztrakt festő „akkor még tudott festeni”, ugyanis az Árpád-házi szentek képeivel festette ki a cserkészotthon falait. Nagyapám is aktív cserkész volt, nagy élmény volt a számára a cserkészlet által szervezett balatonszepezi táborozás. Érettségi után is aktív maradt a cserkészletben és így részt vett az 1933-as híres gödöllői világ-jamboree-n, ahol közelről láthatta és hallhatta az alapító Sir Robert Baden-Powell-t és a magyar főcserkész gróf Teleki Pált.

Fiatal korában foglalkoztatta a papság, közelebről a kapucinus szerzetesség gondolata, de mivel nem gimnáziumban érettségizett, vagyis latint nem tanult, az akadály túl nagy volt. Egy kapucinus atya egy időben tanította latinra, de ez nem volt elég. Ez a hivatás nem az övé lett, hanem öccsée, később pedig elsőszülött fiáé.

Érettségi után rövid ideig Móraon egy betonáru üzemből adminisztratív munkát végzett, majd 1927 április 1-től Bakonyszentkirályra került, amely Bakonyoszlop és Csesznek községekkel alkotott közös körjegyzőséget. Itt lett segédjegyző, illetve jegyzőgyakornok. Kezdetben fizetése sem volt, természetben kapott szállást, étkezést, tüzelőt. Már amikor kapott. Mert olyan is volt, hogy nem, de ez egy messzire vezető és végülis nagyon szép történet, a mely a mártírsorsú Esterházy János gróffal is kapcsolatos.

Gróf Esterházy Jánosnak ugyanis ott, a Bakonyban is voltak örökölt birtokai, amelyek gazdálkodását intéző irányította, hiszen a gróf Trianon után a Csehszlovákiához került Felvidéken maradt, és az ottani magyarság legtekintélyesebb vezetője lett. Nagyapám anyagi és hivatali ügyekben mindig is kényszeresen szabálykövető volt. Rájött, hogy az Esterházy-uradalom intézője csal az adókkal és nem fizeti meg azt, amit kellene. Elődeivel ellentétben nagyapám nem hunyt szemet, hanem behajtott, azt, ami az Esterházy-birtok után járt az államnak. Neki, amint már mondtam, még fizetése sem volt, hanem jórészt természetben kapta

a járandóságát, pl. az uradalomtól a tűzifát. Persze, ettől kezdve nem kapott semmit. Pénze alig volt, így egy telet úgy húzott ki, hogy összesen 50 kg szenet tudott venni és csak vasárnap fűtött be. A többi napokon a szobájában levő mosdótálban befagyott a víz.

Egyszer aztán eljött Esterházy János gróf, hogy körülnézzen a birtokán. Ekkor hallott a fiatal mitugrász segédjegyzőről, aki ujjat mert húzni az uradalommal. A gróf átnézte a számadásokat és konstataálta, hogy nagypámnak igaza volt. Magához hívatta, elismerte és elrendezte a hibát és azt is mondta neki, hogy, ha valamiben bármikor segítségre lenne szüksége, akkor nyugodtan forduljon hozzá.

Ezután hosszabb idő telt el. Eljött 1938, az I. Bécsi döntés és ennek értelmében a Felvidék déli részének visszacsatolása. Nagypámat behívták katonának, részt vett a visszacsatolásban. Mire leszerelt, az állását betöltötték. Hiába kilincsel, állást nem talált. Akkor segítségkérés céljából megkereste Esterházy János grófot. Olyan ajánlólevelet kapott tőle, hogy amikor azt Budapesten, a Belügyminisztériumban átadta, kitettek elé egy térképet, hogy válasszon, hol akar főjegyző lenni. Így lett főjegyző a Csallóközben levő Ekel községben, Komárom közelében, 1939-ben. Mindaddig itt dolgozott, amíg a háború után a Beneš-dekrétumok értelmében ki nem utasította onnét a területet újra birtokba vevő csehszlovák hatalom.

Ezt a történetet megküldtem a gróf folyamatban levő boldoggá avatási ügye posztulátorának, Pawel Cebula minorita atyának, hiszen igazolja, hogy a gróf emberileg is becsületes, nemes szívű ember volt, aki akár a saját érdekei ellenére is ragaszkodott az igazsághoz és akár a vele szemben fellépőt is segítette és adott szavát nem feledte. De ezzel most nagyon előreszaladtunk. Térjünk vissza a bakonyszentkirályi évekhez, amelyekre ő maga mindig nosztalgiával gondolt és ahová, ha csak tehetett, mindig szívesen ment vissza.

Az 1930-as évek elején, Szombathelyen egy hosszabb bentlakásos tanfolyam elvégzésével jegyzői képesítést szerzett. Nagypám levante-oktatóként is tevékenykedett, amelyhez jelentős kulturális tevékenység is tartozott. Az interneten is találtam olyan fotót, amely egy színi-előadásuk után készült, 1930-ban, amikor Gárdonyi Géza: Bor című darabját adták elő. Ezen a fotón szerepel Geiger Rezső községi írnok is, akit Nagypám a későbbi állomáshelyeire is munkatársként magával vitt. Egy alkalommal a búcsú alkalmával szokásos kocsmai verekedést szerette volna megelőzni. A körzeti csendőrparancsnok azonban nem volt hajlandó megelőzés céljából járórt küldeni, mondván, hogy alig van embere. Erre két csendőrkalapot kért tőle kölcsön, amit meg is kapott. Kora hajnalban a kocsmá belső szobájának becsukott ajtaja elé tettek egy fogast, rá a kakastollas kalapokat. Azon a napon nem volt kocsmai verekedés...

Ekkoriban ismerkedett meg feleségével, **Magyar Saroltával**, akivel 1937 augusztus 18-án, Székesfehérváron kötöttek házasságot. Nagymama egy székesfehérvári polgári családból származott, amelynek története olyan szerteágazó, hogy azt inkább egy külön fejezetben szeretném részletezni. Édesapja Magyar Pál (1881-1946) korábbi városi számvevő, édesanyja Borián Ilka (1882-1960) eredetileg tanítónő volt, fiatal korában Bodajkon is tanított. Nagymamám szülői házában a családnak legalább öt generációja élt, mígnem az 1970-es évek városrendezése során kisajátították és lebontották. Nagymama az Árpádházi Boldog Margit Leánygimnáziumban tanult. (A II. világháború után nevet változtatva, ez lett a Teleki Blanka Gimnázium, amelyet sok évtizeddel később magam is koptathattam.) Később egy éves kereskedelmi szaktanfolyamot végzett az 1928/29-es tanévben „jó” eredménnyel. Amit itt tanultak, az iskola értesítője szerint: „Hittan heti 1 óra. Magyar nyelv és irodalom heti 2 óra.

Magyar levelezés heti 3 óra. Német levelezés heti 2 óra. Kereskedelmi számtan heti 3 óra. Könyvvitel s szépírás heti 3 óra. Gyorsírás heti 4 óra. Gépírás heti 2 óra”. 1935-ben, mint állást kereső „postai kiadó” szerepel, kislángi lakcímmel. Valószínűleg apai nagybátyja, Magyar Sándor (1881-1946) kislángi plébános révén, vagy éppen nála lakhatott Kislángon.

Nagyszüleim megismerkedéséhez valószínűleg köze volt Borián Elréd (1895-1962) ciszterci rendi szerzetesnek, aki plébános volt a Bakonyszentlászlóval határos falvakban, Porván, majd Bakonyánán, Nagymamánknak pedig anyai nagybátyja volt. Közös fotójuk megvan, 1927-ből, hátoldalán Elréd atya soraival.

Nagyapámat többször behívták katonának, mert iskolai végzettsége miatt tartalékos tiszti képzésben részesült, aminek a végén un. „karpaszományos őrmester” lett. Hosszú menetgyakorlataik voltak, pl. Veszprémből Győrbe meneteltek. Itt jött rendbe a lába, amely egy Bakonyban történt szánkóbalesetben kificamodott, és amelyet akkor egy helybeli csontkovács rakott helyre, de amely miatt sokáig nehezen tudott járni. 1938 novemberében a Felvidék déli részének visszacsatolásában katonaként vett részt. A bevonulás előtt Komáromnál a Duna-parti töltesen napokig meneteltek körbe-körbe, hogy a túloldalról úgy látszon, mennyire sokan vannak. Aztán végre valóban megindultak. Ő abban az egységben volt, amely díszőrséget állt a komáromi hídon, amikor azon Horthy Miklós átlovagolt. A képeslap, amelyet innét küldött a családnak, megvan. Ez a hadjárat egy békés örömnép volt, hiszen csupán virágokkal dobálták őket. Vágsellyéig meneteltek. Utána leszerelt és ekkorra írásban is megérkezett ekeli főjegyzővé való kinevezése (1939 március), amely egyben a további katonai behívóktól mentesítette, hiszen az államigazgatásnak működnie kellett.

Ezután az ekeli községházához kapcsolódó jegyzőlakás lett a család első igazi közös otthona. A két idősebb fiú ugyan Székesfehérváron született, de első éveik Ekelen teltek. A harmadik fiú, Gyuri bátyánk Ekelen született, de még karon ülő csecsemő volt, amikor a történelem újabb fordulata és a Beneš-dekrétumok következtében kiutasították a családot az ismét csehszlovák fennhatóság alá került országrészből.

Nagyapám idős korában is megrendültséggel beszélt a zsidók deportálásáról, akikért többet nem tudott tenni, mint, hogy meglátogatta és figyelmeztette az Ekelen élő családokat, azon a napon, amikor neki, mint jegyzőnek tudomására jutott, hogy összegyűjtésük másnapra van kitűzve. Persze a figyelmeztetés nem segített, nem volt hova menekülniük.

Később mégis volt alkalma és lehetősége egy családon segíteni, és akkor ezt meg is tette. Egy menekülő család, egy idősebb házaspár a felnőtt lányával ment be hozzá a községházára. A férfi elmondta, hogy zsidók, menekülnek, de nem bírják tovább. A férfi féllábú volt, I. világháborús hadirokkant. Azt mondta Nagyapámnak, nyugodtan hívja csendőröket, de ha van benne emberség, akkor segítsen. Nagyapám ekkor a Duna árterében levő rétekre vitte és a község juhászára bízta őket. Amit az illető nem árult el, csak később derült ki, hogy a dél-szlovákiai terület egyik kommunista vezetője volt, aki ebben a minőségében a háború után igazolta Nagyapámat. Ennek a történetnek írásos emlékét is megtaláltam. Nagyapám viszonylag nagyalakú névjegyére ceruzával a következő ajánló sorokat írta az illető, akinek sajnos a vezetéknevét nem tudom kiolvasni:

„Kedves Pista Bátyám, Sörédi főjegyzővel Ekelen jöttem össze, amikor a múlt év októberében a nyilasok elől menekültem. Hálára kötelezett, azzal, hogy az ekeli réten segített engem elszállásolni. Határozottan tudom, hogy ellenzője volt a nyilasoknak. Az igazolásra Magyarországon lesz szüksége. Az igazolásért a felelősséget vállalom. Sok köszönettel ölel öreg barátod: ... István 1945. V. 16.”

Ugyanezen a napon ki is állítottak a számára egy hivatalos igazolványt, miszerint „Sörédi Imre, 1939. márc 6.-a óta mint községi vezetőjegyző Ekel községben működik, tudomásunk szerint a nyilas mozgalomban és pártban nem vett részt. Nevezett az orosz bevonulás után is helyén maradt és állását betöltötte.” Az igazolást a Szlovákiai Kommunista Párt kerületi szervezete sarló-kalapácsos pecsétjével látták el.

A háborút, a front áthaladását az egész család szerencsésen túlélte. A front közeledtével katolikusok között elterjedt volt *Jézus Szíve* oltalmába ajánlani a családokat. Nagyapám is ezt tette, az előtt a Jézus Szíve kép előtt, amely most szüleim szobája falán függ. (Anyai Nagyapám, Tóth Ferenc is ugyanezt tette. Az ő családja is hiánytalanul túlélte a számos életveszélyes helyzettel járó hónapokat.) Nagyapám egy intuitív döntése volt egy alkalommal, amikor Komáromba kellett hivatali ügyben mennie, hogyha légitámadás jönne, a család ne menjen le az óvóhelyre, hanem a kertben, a szénakazal mögé bújjanak. Abban a támadásban az óvóhely telitalálatot kapott, semmi sem maradt belőle. A család mindezt a szénakazal mögül nézte. „Majdnem elrepültünk.” – mondták később a gyerekek. Szintén életveszélyes helyzet volt az egész család falhoz állítása, a bevonuló szovjet katonák részéről, de aztán egy tiszt még időben leintette őket. A család szolgálatában álló vajdasági szerb cselédlány megértette őket, így ő tolmácsolta, hogy „szerencsére csak a jegyző urat viszik el”. De aztán ő is megúsza egy pofonnal. Az ok az volt, hogy a szovjet katonák mindent megettek; az egyik házban valami romlott kolbászt is, és néhányan nagyon rosszul lettek. Azt állították, hogy megmérgezték őket. De mivel végül nem lett bajuk, Nagyapámat is elengedték.

A háború végén a járási főszolgabíró arra utasította a jegyzőket, hogy maradjanak a helyükön, mert nem világos, mi lesz a terület sorsa. Reménykedtek, hogy továbbra is Magyarországhoz tartozhatnak. Nagyapám nem is akarta elhagyni Ekelét, szeretett ott élni. Persze az új hatalom hamar megszilárdult és Nagyapámat – nem, mint háborús bűnöst, hanem csupán, mint magyart - családostul kiutasították Csehszlovákiából. Eredetileg fejenként 5 kg-os csomagról volt szó, amivel el kellett jönni. A szovjet katonák azonban 1945 nyarán bármit felülírhattak, őket pedig kellő mennyiségű pálinkával sok mindenre rá lehetett venni. Így aztán négy szekérrel jöhettek át a komáromi pontonhídon, amelyek közül azonban egy a Dunába csúszott. Szerencsére nem ült rajta senki, mert Nagyapám még a híd elején leparancsolta róla Nagyanyámat és a gyerekeket – ők ugyanis eredetileg pont azon a szekéren ültek. Először a tatai kapucinus rendházban találtak menedéket, ahol Nagyapám öccse, kapucinus szerzetes volt. Nagyapám innét maga indult tovább állást és lakást szerezni.

Az álláskereséssel hamarosan sikerrel járt, mert már 1945 nyarán megválasztották csókakői jegyzővé, ugyanis az itteni jegyző a szovjetek elől nyugatra menekült. A választásnál az ellenjelölttel szemben a hazai pálya előnyét élvezte, hiszen Sörédről származott, amely már vagy 150 éve közös plébániát alkotott Csókakővel. Így, ha ő maga nem is, de egész rokonsága ismert volt. Bizonyára ez is számított. Így aztán a család a csókakői jegyzőlakásba költözhetett. A falu romos volt, a templom kiégett, harangok nem voltak. Vasárnapi harangszó helyett Geiger

Rezső (1885-1948) községi írnok hegedült a toronyból, akit Nagyapám erre az állomáshelyére is magával hozott. Rezső bácsi - a családban csak így hallottam a nevét - 1948. február 13-án halt meg a község házában, miközben Nagyapám egy iratot diktált neki, ráborult az írógépre és nem mozdult többé. Sírja a csókakői temetőben van.

A harcok elmúltával a jogbiztonság nem állt helyre. Nagyapámat Jelena Ferenc bíróval együtt elvitték az oroszok. Ennek igazi hátterét nem tudom. Csókakőn van, aki azt állítja, hogy az itt elesett magyar katonákról leszedett azonosító cédulákat akarták visszaszerezni. Erről magam nem hallottam. Arról azonban igen, hogy néhány pofonnal megúszták ezt az éjszakát, aztán gyalog hazajöhettek.

Nagy feladat volt az élet újraindítása. A harcok után sebtében, jeltelenül eltemetett magyar katonákat összeszedték, és közös sírba temették. Mivel azonosító jel nem volt rajtuk, sajnos azonosíthatatlanok maradtak. Nagyapámnak az alispán számára írt, 1946 március 25.-én kelt jelentése szerint: „Községünk belterülete hat héten, a község határa pedig közel három hónapon át hadszíntér volt. Ezen idő alatt a község lakosságának minden értéke, állatállománya, ruházata elpusztult, a lakóházak nagy része tűzvész és tűzérési tűz martaléka lett. A harci cselekmények megszűnte után a községben sérülésmentes épület nem volt. Az épületek 80%-a elpusztult, 20%-a megrongálódott.” Ugyanezen jelentésben, a székesfehérvári Szent György Kórház megsegítésével kapcsolatban sajnálkozva hivatkozik az anyagi eszközök hiányára, de hozzáteszi: „azonban a kórház újjáépítéséből községünk is ki akarja venni részét, a szüret után borban kívánunk legalább olyan mértékben hozzájárulni a kórház újjáépítéséhez, mint a környékbeli, velünk hasonló sorsban élő községek teszik.” Közben megkezdődött a kommunista párt előretörése. Az egyszerű falusi párttagok persze még sok mindennel nem voltak tisztában. A párttitkár például május 1-re ünnepi misét rendelt, ahol a helyi pártszervezet tagjai számára kérte fenntartani az első padosorokat. A plébános azt javasolta Nagyapámnak, hogy lépjen be valamelyik pártba, bármelyikbe, ami nem kommunista, hogy ne azok dominálják a falut. Így lett belőle szociáldemokrata. Csakhogy később ez a két párt egyesült, így automatikusan a kommunista pártba került volna át. Az egyetlen legális kiút a párttagkönyv „elvesztése” volt. Az ilyeneket ugyanis nem írták át Rákosi Mátyás pártjába. Nagyapám ezt az utat választotta. A világ egyre radikálisabb változása kapcsán a címe is megváltozott, jegyzőből tanács-titkár lett belőle, ami ugyanazon poszt megfelelője volt. Nem titkolt világnézetével persze kezdte gyűjteni a rossz pontokat. Egy bejelentetlen ellenőrzés kapcsán, amikor a „tanács-titkár elvtársat” keresték, a tanács házában azt mondták, hogy „a tanács-titkár elvtárs a litániára ment”. Lassacskán megkezdődött a régi világból itt maradt, ún. „horthysta jegyzők” menesztése, megfélemlítése. A fehérvárcsurgói Farkas Károly jegyzőt például egy éjszaka „meglátogatták”, zsákba kötözve egy teherautó platójára dobva „kocsikáztatták” majd valahol zsákostul az árokba ledobták. Nagyapámat több alkalommal figyelmeztették, hogy jobban jár, ha önként lemond. Erre azonban nem volt hajlandó, mondván, hogy ő soha semmilyen törvénytelenséget nem követett el, nem politizált, a falu számadásai fillérre rendben vannak. Azonban jöttek az ismételt üzenetek; „a fegyelmi vizsgálat anyaga össze van állítva, ez alól nem bújshatsz ki, és a végén még börtönbe is kerülhetsz”. Egy ilyen gerinces és makacs emberen azonban csak egy okos asszony segíthetett, ez pedig a Nagyanyám volt, aki megértette, hogy más idők járnak; az már nem elég, ha valaki ártatlan; a hatalom elbánhat bárkivel, akivel csak akar. Ezért titokban és a férje háta mögött hamisított egy a rossz egészségi állapotra hivatkozó lemondó nyilatkozatot és szerzett hozzá alkalmas orvosi igazolást is. Nagyapám csak lemondása elfogadásáról értesült és ezzel kikerült a célkeresztből. Megőrizte hivatala átadásának

jegyzőkönyvét, amely 1954.06.29.-én kelt, amelyből kiderül, hogy minden ügyirat és pénzügyi számadás pedáns rendben volt kezelve és így került átadásra.

Ezután Székesfehérváron keresett állást. Itt találkozott egykori bakonyszentkirályi főnöke lányával, aki az Ápolónőképző Szakiskola (később Bugát Pál Egészségügyi Szakközépiskola) igazgatója volt. Ott kapott állást, előbb, mint napszámos, de hamarosan az iskola gondnoka, gazdasági vezetője lett. Az iskola a Hiemer-ház épületében az Oskola utcában volt, amely a szocializmusban a Zalka Máté utca nevet viselte. Mivel a napi ingázás az 1950-es években még elég bajos volt, kapott egy mini szolgálati lakást az iskola épületében és csak hétfévente jött haza a családhoz Csókakőre. Néhány év múlva Nagymamát is menesztették a csókakői postáról, „alkalmatlanság” miatt. Azt mondták ugyanis, hogy aki a fiát úgy neveli, hogy az papnak jelentkezik, az nem alkalmas arra, hogy hivatalvezető legyen. Ezért áthelyezték az egyik székesfehérvári postahivatalba. Így aztán Nagypapa mini szolgálati lakásában lakhattak kettesben, miközben a fiúk kollégiumba kerültek. Imi bátyánk Szegeden kispap, Apu és később Gyuri bácsi is Fehérváron, ki-ki a maga kollégiumában. Az 1956-os forradalom leverése napjaiban felkereste a sörédi származású Kaiser László, aki kapucinus testvérként az Ignác nevet viselte, vezetéknevét pedig szintén Sörédi-re magyarosította. Ignác testvér, rendje feloszlata óta buszsofőrként dolgozott. Azt mondta, hajnalban indul autóbusszával Ausztriába, ha akar tartson vele családotul, sokakat visz magával, de még van helye. Nagyapám azonban nem akart disszidálni, úgy érezte, neki itthon van a helye. Így a busz nélkülük érkezett meg az osztrák határra. Ignác testvér, a becsületes kapucinus, a buszt a kulccsal együtt a határállomáson hagyta, hiszen nem akarta eltulajdonítani, a vele utazók így gyalog mentek át a határon. Ő ott végre visszatérhetett a rendi kötelékbe és előbb a Bodeni tó melletti Bregenz majd a felső-ausztriai Ried im Innkreis kolostorának sekrestyéseként élt csendes és imádságos életet, 1983-ban bekövetkezett haláláig. Sírja is ott – az azóta sajnos már elnéptelenedett kapucinus kolostor temetőjében van.

Nagyapám alapvetően egészségesen élt. Alkoholt szinte egyáltalán nem fogyasztott (csakúgy, mint anyai nagyapám, Tóth Ferenc). Nem is kívánta, a gyomra sem bírta. Nagyanyám nem is tudta, mi az a részegség; mígnem egyszer még csókakői jegyzősége idején valahol mégiscsak elkoccintgattak valamiféle édes borral. Hazaérve lefeküdt és olyan mélyen aludt, hogy Nagyanyám azt hitte valami súlyos nagy betegsége van, netán haldoklik. Orvos nem volt, így a sokat látott, tapasztalt frontharcos apját, dédapámat hívta, aki megvizsgálta a fiát és megállapította, hogy nincs más baja, mint, hogy többet ivott a kelleténél. Ezt leszámítva, hasonló esetről nem tudni. A kocsmában titkos megállapodása volt a kocsmárossal, hogy az ő kupicájába mindig vizet töltsenek. Talán ezért sem vette észre egy alkalommal, hogy az embereknek, akiket megkínált, véletlenül a pálinkás helyett az ecetes üvegből töltött. Ezek sorra ürítették poharukat, míg az utolsó megjegyezte, hogy ez bizony ecet volt. Nagyapám megilletődve kérdezte az elsőt, hogy vajon miért nem figyelmeztette. Az azt válaszolta, hogy, ha ő megitta, akkor igrák meg ugyanazt a többiek is...

Persze egészséges életmód ide vagy oda, az élet viharai okozta sok stressz nem múlt el nyomtalanul. Életveszélyes gyomorvérzés lett egy gyomorfekély következménye, amely életmentő gyomorműtétet, a gyomor jelentős részének eltávolítását vonta maga után. Egy másik életveszélyes állapot egy motorbaleset volt, valamikor a 60-as években, ami után a már-már küszöbön álló láb-amputációt sikerült megúszni, de hosszú lábadozás következett. Ez a baleset egy balatoni úttal kapcsolatos, és a 70-es úton történt. 1960-ban a polgári iskolai barát, Tóth

Ferenc ugyanis meggyőzte, hogy közösen építsenek nyaralót Szabadi-Sóstón. Ezt először kételkedve fogadta, azzal, hogy a telek árából kétszer akkora szőlőt lehetne venni Csókakőn, de végül belement és megépült az ikervilla. Fehérváron megvettek egy bontásra kijelölt házat és a bontott anyagból megépült az épület, amelyen a fiúk mindkét családból sokat dolgoztak. Később pedig szüleim házasságával, e családok között létrejött a rokoni kapcsolat.

Visszatérve a motorra, azzal más bajok is voltak. Sok évvel korábban Aput, aki akkor kb 6. osztályos volt sikerült útközben elveszítene, valahol Fehérvárcturgó közelében. A hosszú szövetkabát végét bekapta a fogaskerék és hátrafelé lerántotta a motorról az utast, amelyet a vezető észre sem vett. Apu jó ideig feküdt törött lábbal az úton, mire Nagypapa hátra nézve konstataálta, hogy nincs meg a gyerek, és visszafordult érte. Apu kórházba került Székesfehérváron, Nagypapa azonban otthon napokig nem vallotta be, mi ennek az oka. Az ugyanis már félig-meddig megbeszélte dolog volt, hogy valamikor be kell feküdnie egy kivizsgálásra, valamiféle szívzörej miatt és ezt a kórház fiatal orvosa, Nagymama unokatestvére, Borián Árpád intézte volna. Persze előbb utóbb kiderült az igazság. Hogy Nagypapa mit kapott azt nem tudom; Apu számára azonban a következmény egy sikertelen műtét utáni sok hónapi gipszkezelés és maradandó károsodásként egy megrövidült végtag lett. Ugyanezt a történetet öccse, Gyuri bácsi így mesélte el: „Alsó tagozatos diák voltam, Székesfehérváron nyaraltam a keresztanyáméknál, Magdi néniéknél. Édesapám egyszer csak szomorú hírral jelent meg. Bátyámat, Palit hozta motorral és egy rossz úton Pali esőkabátja beakadt a kerékbe, Pali pedig leesett a motorról. Édesapám nem vette észre, hogy Pali nincs a háta mögött. Odszólta neki: „Pali ezt megúsztuk!” Hátranézett, látta, hogy bátyám nincs mögötte. Visszafordult, megtalálta Palit törött lábbal. Kórházba vitte, begipszelték, majd haza került Csókába. Mindez búcsú előtt történt. Búcsúi készülődés ezúttal is nagy volt, én is sokat emlegettem, hogy jön a búcsú. Pali bátyám megunt, tudván, hogy ő nem vehet részt a búcsúi forgatagban, egyfolytában skandálta, hogy „essen az eső búcsúkor”. Én ezért mérges voltam, de megértettem.”

További baj a motorral, annak rendkívüli fogyasztása volt, ami miatt Nagypapa már-már el akarta adni. Nem tudta ugyanis, hogy a fiúk apjuk tudta nélkül előszeretettel kötötték el, és motorozták be a környéket. Gyuri bácsit egyszer el is kapta a rendőr, és csak nehezen sikerült kibújni a kelepceből.

Gyuri bácsi másik története Apuról: „Pali bátyám örökmozgó kisgyerek volt. Mindenhova felmászott, de sokszor le is esett, megsérült. Ilyenkor édesapám elvitte Bodajkra, a Cserhádi doktorhoz, aki ellátta, összevarrta a sebeit. A sokadik eset után megelégedte a dolgot és azt mondta apánknek: „Imre, adok én neked egy gombolyag varrócérnát. Ha még előfordul ilyesmi, nyugodtan varrd össze.”

Nagypám szerette fehérvári iskolai gondoki munkáját és igyekezett minél tovább kitolni a nyugdíjba vonulást, mert úgy volt, hogy a háború előtti munkában töltött éveit nem fogják beszámítani. Így aztán 67 éves korában ment csak nyugdíjba. Ekkorra azonban a nyugdíjszabályok újabb módosulása miatt egész életpályája beszámításra került, így ezzel végülis jól járt. Gyermekkoromban élmény volt a számomra meglátogatni irodájában, ahol engem kisgyermekként leginkább a fekete „pörgőfotelek” érdekeltek... Jól emlékszem, amikor nyugdíjba ment és ott lábatlankodhattam a költözködéskor, amikor egy nagy ponyvás IFA-teherautóval elhoztuk bútorait.

Nagymama már korábban, az én születésem után nyugdíjba ment és hazajött Csókakőre. Ő volt az én egyszemélyes óvodám. Feltétlen elfogadó szeretetért nagyon hálás vagyok neki. Csillagomnak nevezett és később én is így neveztem őt. Nála voltam, amíg Anyu az iskolában az óráit tartotta. Az ablakban ültünk, aludttejet és kiflit ettünk, úgy vártuk Anyut, aki esernyőjével verte a szomszéd kapuján kirohanó kutyát. Legalábbis így emlékszem. Nagypapa meg hétvégente jött haza. Méhészkedett. Máig előttem van a kék vászonköpenye, amelyben a kaptárok közé ment. Más védőfelszerelést nem igen használt, immunis volt a méhcsípésre, még csak duzzanatot sem okoztak neki, ha netán megcsípték. Igazi ünnep volt a „pörgetés”, mikor a keretektől kipörgette a mézet. Legelső emlékeim egyike, hogy egy ilyen pörgetés alkalmával egy kanállal ülök a kicsorgó méz mellett és csak eszem, eszem, amíg annyit meg nem ettem, hogy nem bírtam kiegyenesedni, és annyira rosszul lettem, hogy alig tudtam hazamenni. Nagypapa nyugdíjba vonulásával aztán Nagymama közelségét is elvesztettem, hiszen ekkor Bakonysárkányba költöztek, ahová Imi bátyám ekkor plébánosi kinevezést kapott. Nekem viszont Nagymama távozásával egyidőben, az iskolába kerüléssel is meg kellett küzdenem. Máig emlékszem arra a szorongó lehangoltságra, amely ezt kísérte.

Bakonysárkányban Nagypapa vezette a plébánia számadását, harangozott, sekrestyés lett. Nagyjából Imi bátyánk Bakonysárkányba kerülésével egyidőben történt Nagymamám szülőházának, a Székesfehérvár Széchenyi u 15 alatti háznak (és az egész környéknek) a lebontása. Így szépapám, Fekete Pál (1815-1893), bútorainak jelentős része oda került, amelyek, abban a régi XVIII. századi épületben különösen jól mutattak. Nagymamám felelevenítette gyermekkori zongora-tanulmányai emlékeit és erre alapozva ő lett a falu kántora. Elmesélte, hogy apjuk, Magyar Pál (1881-1946) rendkívül muzikális ember volt, megesett, hogy egyszerű koncert-hallgatóként is vitte magával a kottát és követte, hogyan játszik a zenekar. Egykor Kanadából hozatott harmóniuma is ekkor került Bakonysárkányba. A gyerekeknek kötelező volt zongorát tanulni – bár Nagymamám bevallotta, hogy a zongoratanár elől néha igyekeztek a WC-be vagy bárhová elbújni, de mégis olyan alapokat kapott, amely több mint 40 év kihagyás után is gyorsan leporolható és használható volt. Utolsó éveiben egyre súlyosbodó demencia támadta meg és amikor főzni már nem tudott, a templomi orgonálás még mindig tökéletesen működött. Igaz valakinek a lapoznia kellett a kottát és jeleznie, hogy mikor melyik ének következik, de akkor azt hibátlanul lejátszotta, mindaddig a napig, amíg a végzetes agyvérzés el nem érte. Ezt követően, mintegy öt heti szenvedés után, a móri kórházban halt meg 1985-ben. Később többször hallottam Nagypapámtól: „Most már tudom, miért kell az özvegyekért imádkozni.”

Ekkoriban a bakonysárkányi plébánia nekem is szinte második otthonom lett, hiszen olyan sokszor vittek el magukhoz hétvégére vagy az iskolai szünetekben. Telefon még nem lévén, gyakran váratlanul és nem ritkán késői órán jelentek meg a Trabanttal, kérdezve, nem tartok-e velük. Megtanultam a ministrálni, gyakorlott felolvasó lettem a templomban. Nagypapám és Imi bátyám nagyon sokat formált rajtam, mai világlátásom, érdeklődésem jelentős részét nekik köszönhetem. Bejártuk a Bakonynak azt a részét, ahol ő a fiatal korát töltötte, megismertem idős atyákat, akik az ő nézeteit formálták. És persze az éjszakába nyúló beszélgetések, emlékezések, történetek. Vonattal is sokszor mentünk kettesben Szabadi-Sóstóra, hiszen az ő idejében a nyaraló ki volt adva - mi csak az alagsort és a padlásszobát használhattuk -, a turnusváltásokat pedig többnyire ő intézte, ahova sokszor elkísérhettem.

Rövid móri intermezzót követően Imi bátyámat - aki ekkor a kapucinus rendbe lépést fontolgatta, de végül nem ezt az utat választotta - 1992-ben Velence plébánosává nevezték ki. A Sörédi név persze jól hangzott Velencén, hiszen nagybátyja, Sörédi András, 1964-1989 között volt a település plébánosa. Ekkor ürtette ki végképp bakonysárkányi plébániáját, amely azóta is üresen áll. A plébánia ráadásul átkerült a győri egyházmegyébe és azóta Kisbér plébánosa látja el. Arra járva azóta is fájó érzés az üres, elhanyagolt plébániaépület látványa. Nagyapám is Imivel tartott Velencére, és magas kora ellenére is, teljes szellemi frissességgel látta el a plébánia pénzügyi feladatait, de nem csak azt, hanem a mosást, vasalást, mosogatást is, egészen a halála előtti utolsó vasárnapig, amikor is kórházba került. Mivel az egyetem elvégzése után 1992-ben visszakerültem Pécsről Székesfehérvárra, ettől kezdve megint csak lehetőleg heti rendszerességű vendég voltam náluk, egy-egy vacsorára és azt követően éjszakába nyúló beszélgetésekre. 60 évvel voltam fiatalabb nála, de azt mondta: „60 év az semmi, elszáll, mint egy pillanat”. Most így jóval 50 felett, kezdem már érteni, hogy mennyire igaza volt...

Közel 90 évesen még egyedül utazott, akár vasúton is. A fehérvári vasútállomáson egyszer elbóbiskolt egy padon. Valaki megpróbálta kirabolni. Arra ébredt, hogy valaki benyúl a belső zsebébe. Hatalmas pofonnal zavarta el a támadót. Még idősebb korában, a velencei plébániára törtek be. Egyedül volt otthon, aludt. Utóbb egy elfogott betörő beismerte ezt a betörést is. És a helyszíni vizsgálat során bemutatta, hol látta aludni az idős embert, aki szerencsére nem ébredt fel a matatására. Akár tragédia is lehetett volna belőle.

Sokszor ellentmondást nem tűrő határozottsága ellenére, volt benne alázat is. Egyszer azt mondta, ha valaki túl sokáig él, az azért van, mert sok mindenért kell vezekelnie. Tényleg sok mindent tűrt szó nélkül, és betegségeit igyekezett úgy viselni, hogy az ne látszon. Halála előtt talán fél évvel volt egy hirtelen súlyos állapotromlása. Stockholmból hamarjában hazarepültem, hogy találkozhatnék vele. Ez volt az egyetlen alkalom volt, amikor sírni láttam. Azt mondta, ekkor 96 évesen: „Olyan rövid volt az élet, elszállt, mint egy pillanat és hamarosan el kell menni.” Lassacskán azonban sikeresen megküzdött a halálfélelemmel is. Akkor is ott lehettem, amikor a halála előtt öt nappal elvitte a mentő a kórházba. Az utolsó vasárnapi számadást még befejezte és végül teljes nyugalomban szállt be a mentőbe. Pedig valószínűleg tudta, hogy onnét már nem jön vissza.

Számomra a legfontosabb, többször elhangzott mondása volt: „de bármi is volt, az Isteni Gondviselésben sohasem kételkedtem”. Pedig, amint a fentiekben láttuk, bőven kijutott neki és nemzedékének a fordulatokból. Van tehát tanulság a számunkra, akik szellemi örökségét kapjuk. Fontoljuk meg és épüljünk belőle.

Dr. Sörédi Pál
2021